

РЕЦЕНЗИЯ

От: **проф. д-р Марияна Върбанова Божинова**
Стопанска академия „Д. А. Ценов” - Свищов
Научна специалност Икономика и управление

Относно: дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен **„доктор“** по научна специалност *Икономика и управление (недвижима собственост)* в УНСС.

Автор на дисертационния труд: **Весела Петрова Илиева**
Тема на дисертационния труд: **Оценка на проекти за устойчиви инвестиции в общински инфраструктурни обекти**

Основание за представяне на рецензията: участие в състава на научното жури по защита на дисертационния труд, съгласно Заповед №2755/05.11.2020 г. на Зам.-ректора по НИД на УНСС

1. Информация за докторантката

Докторантката Весела Петрова Илиева се е обучавала по докторска програма към катедра „Недвижима собственост” при Бизнес факултет на УНСС по научната специалност Икономика и управление (недвижима собственост), съгласно Заповед на Ректора на УНСС №640/28.03.2016 г. Обучението е осъществено в редовна форма през периода 10.03.2016–28.01.2018 г., като със Заповед №308/29.01.2018 г. на Зам.-ректора по НИД на УНСС редовната докторантура е трансформирана в задочна, с краен срок – 10.03.2020 г. Със Заповед №53/14.01.2020 г. на Зам.-ректора по НИД на УНСС, срокът на докторантурата е удължен с една година до 10.03.2021 г. Докт. Весела Илиева е отчислена от докторантура с право на

защита на дисертационния труд, съгласно Заповед №2738/03.11.2020 г. на Ректора на УНСС.

Висшето си образование в ОКС „бакалавър“, тя е завършила в УНСС през 2001 г., специалност „Финанси“, а през 2003 г. се дипломира в ОКС „магистър“, специалност “Стопанско управление (бизнес администрация) във ВТУ “Св. Св. Кирил и Методий”. През 2014 г. завършва втора магистратура по “Предучилищна педагогика” в СУ “Св. Климен Охридски”, а през 2015 г. придобива професионална квалификация “Учител по икономически дисциплини” в СУ “Св. Климен Охридски”. Докторантката има дългогодишен практически опит, придобит от работата ѝ като икономист, мениджър екип контактен център, оперативен счетоводител, учител, а от 2016 г. и понастоящем е главен експерт по осигуряването в НОИ.

2. Обща характеристика на представения дисертационен труд

Дисертацията представлява стройно, логическо и задълбочено изследване, което се състои от 203 страници основен текст, сполучливо подкрепени с графичен, табличен и обработен по подходящ начин емпиричен материал.

Дисертационният труд се отличава с *балансирана и класическа структура*, съставена от увод, три глави, заключение, списък на използваната литература и 9 бр. приложения. Разработката е нагледно илюстрирана посредством 28 таблици и 42 фигури.

Дисертационният труд е фокусиран върху изследването на оценката на проекти за устойчиви инвестиции в общински инфраструктурни обекти, като докторантката е поела предизвикателството да се “впусне” в доста слабо изследвана проблематика, което заслужава адмирации. Научното изследване на материята е от съществена важност както за теорията, така и за практиката. Докторантката успява да обхване спецификата на устойчивите инвестиции и да обоснове прилагането на методическия инструментариум за оценката на проекти за такива инвестиции в общински инфраструктурни обекти.

Актуалността и значимостта на темата са добре представени в увода на дисертацията.

Целта на дисертационния труд е “да се разработи система от показатели за оценка на съответствието на проектите за инвестиции в инфраструктурни обекти на общините с изискванията за устойчиво инвестиране. Посредством системата да се разкрият възможностите на интегрирания подход за постигане на синергичен ефект от неговото прилагане.” За постигане на целта са дефинирани шест изследователски задачи, които кореспондират с поставената цел на изследването. Формулираната от авторката изследователска теза гласи: “...прилагането на система от показатели за оценка на съответствието на проектите за инвестиране в инфраструктурни обекти с критериите за устойчивост допринася за избор и включване в плановете за развитие на проекти за устойчиви инвестиции. Това води до подобряване на инвестиционния процес и впоследствие генерира положителни ефекти за всички заинтересовани страни и за устойчивото развитие на общинската територия.”

Обект на изследване са устойчивите инвестиции в общински инфраструктурни обекти.

Предмет на изследване са подходите и методите за оценка на проектите на общините с изискванията за устойчиво инвестиране.

Считам, че целта и задачите на разработката са добре формулирани, а обектът и предметът са ясно очертани. Застъпената теза е дефинирана точно.

Като цяло, правилно са маркирани ограничителните условия на изследването.

Използваната литература е поместена в списък от 173 заглавия на български, английски и руски език, от които 49 Интернет адреса, който свидетелства за солидната информираност на докторантката относно изследванията на конкретния разискван проблем както от български, така и от чужди автори. Литературните източници са анализирани и обобщени по необходимия за дисертационно изследване начин.

3. Общо представяне на дисертационния труд

Дисертационният труд съдържа теоретични, методологически, методически и приложни аспекти, позиционирани в отделни глави на разработката.

В *първа глава* задълбочено са изяснени теоретичните въпроси на устойчивото инвестиране. Тя е структурирана в три параграфа. Логично, в началото, е избистрено понятието ”устойчиви инвестиции”, като е изведено собствено определение и са дефинирани характеристиките на устойчивите инвестиции, които се базират на концепцията за устойчиво развитие. Изяснени са връзките и зависимостите между концепцията за устойчиво развитие и концепциите за зелена икономика, за корпоративна социална отговорност, за публични политики и за устойчиви градове, след което обстойно е разгледано развитието на инвестиционните практики в периода от инвестирането в общности до днешните устойчиви инвестиции. Във втори параграф е открояна ролята на общините в процесите на устойчивото развитие като междинни звена по ОП «Региони в растеж» и бенефициенти на средствата по приоритетна ос 1 «Устойчиво и интегрирано градско развитие». Изследвани са инфраструктурата и особеностите на инвестирането в общински инфраструктурни обекти. В трети параграф са съпоставени традиционните разбирания на инвестиционната теория и практика в оценяването на инвестиционните проекти на общините със съвременните схващания за ефективността на инвестициите, на основата на очертаване на изискванията към проектите и критериите за оценката им.

Втора глава е посветена на методическия инструментариум за оценка на проекти за общински инфраструктурни инвестиции и е структурирана в четири параграфа. В първия са разгледани методите за оценка на инвестиционни проекти и е обоснована необходимостта от внедряването на интегриран подход в оценяването на общинските инвестиционни проекти и определянето на тяхната ефективност. Във втория параграф е извършен теоретичен преглед на съществуващите системи от показатели за устойчиво развитие, който е основа за предложената в третия параграф авторова система от показатели за оценка на съответствието на общински инфраструктурни проекти с критериите за устойчивост. В последния параграф е разработен методически алгоритъм за прилагане на системата от показатели за оценка на съответствието на инвестиционни проекти с изискванията за устойчивост, съставен от две стъпки: първата изследва предпоставките за прилагане на системата от показатели за оценка, а втората – прилагането на дефинираната система от

показатели. Тази глава представлява едно от основните достойнства на дисертацията и представя докторантката в силна светлина.

Трета глава има практико-приложен характер. В нея се апробира авторската система от показатели за оценка на общински проекти за устойчиви инвестиции на примера на проект «Реконструкция, ремонт, обновяване, внедряване на мерки за енергийна ефективност в Културен дом на «Лукойл Нефтохим» на община Бургас. Базирайки се на информацията от изготвения от общината финансов модел на проекта е разработен вариант на проект за устойчива инвестиция и са приложени показатели за институционална, икономическа, екологична и социална оценка на инвестицията. Докторантката демонстрира умения на изследовател, като акумулира, обобщава и анализира голямо количество информация, която е обработена с подходящи научни методи, въз основа на което в последния параграф на дисертацията тя прави обосновани изводи и предложения за усъвършенстване на разработването и оценката на общински инфраструктурни инвестиционни проекти.

4. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати

Структурирането и съдържанието на изследването намирам за логично и последователно.

Считам, че така построено изложението отговаря на основните качествени изисквания за неговото оценяване: оригиналност на изследването, висока степен на проникване в дълбочината и същността на проблема, методическа издръжаност и стилово умение на автора за постигане на целта на изследването чрез прилагане на подходящи аналитични инструменти и изразни средства.

Считам, че докт. Весела Илиева ясно и аргументирано постига основната си изследователска цел и решава поставените изследователски задачи.

Извършен е теоретичен обзор на концептуалните разбирания за устойчиво развитие и на икономическите, социалните, екологичните и институционалните промени, свързани с практическата им реализация. Задълбочено е изследвано съдържанието на понятието “устойчиви инвестиции”, като е предложено и собствено определение. Изяснено е значението на устойчивите инвестиции за устойчивото развитие на

териториалните общности и са изведени принципите на устойчивото инвестиране. Разкрити са възможностите на регионалните мрежи за обмен на добри практики, знания и опит в изработването на публичните политики на общините, ролята им за увеличаване на институционалния капацитет и интегриране на екологичните и социалните критерии в общинските инвестиционни проекти. Разработена е система от показатели за оценка на съответствието на общинските проекти за инвестиране в инфраструктурни обекти с критериите за устойчивост, която система е апробирана чрез разработване на вариант на инвестиционен проект. Направено е сравнение на показателите и характеристиките на този вариант и на проекта, оценен по “традиционен” начин и на тази база са изведени предложения за прилагане на предлаганата система от показатели при оценката на инфраструктурните общински проекти.

Въз основата на изпълнените цел и задачи, докторантката доказва и изследователската си теза.

По отношение на постигнатите научни и научно-приложни резултати може да се обобщи, че е налице своеобразен, оригинален изследователски подход, избран от докторантката и успешно приложен за постигане на реални резултати при написването на дисертационния труд. Доказателства за наличието на тези резултати, освен в цялостната постройка на дисертацията, има обобщени и синтезирани в заключението.

5. Оценка на научните и научно-приложни приноси

Предложеният за оценка дисертационен труд притежава доказателства за научно-приложни резултати, представени като решения по изследваните проблеми. Изведените в автореферата научни и научно-приложни приноси отговарят на действителните приноси моменти в дисертацията.

Основните научни достойнства на дисертационния труд могат да се очертаят в следните насоки:

Първо, обогатяване на съществуващите знания за същността на устойчивите инвестиции, като е предложена авторова дефиниция за тях и са изведени принципите за устойчиво инвестиране, за връзките и зависимостите между концепцията за устойчиво развитие, концепцията за зелена икономика, концепцията за корпоративна социална отговорност,

концепцията за публични политики и концепцията за устойчиви градове, чрез задълбочено разглеждане, обобщаване, систематизиране, критичен анализ и нова насоченост на основни теоретични постановки (научен принос).

Второ, обобщаване на съществуващите подходи в инвестиционната теория и практика, с които се търсят по-голяма рационалност и ефективност при инвестиционните решения (научно-приложен принос).

Трето, съставяне на авторова система от показатели за оценка на съответствието на общинските инвестиционни проекти в инфраструктурни обекти с критериите за устойчивост (научно-приложен принос).

Четвърто, разработване и апробиране на методически алгоритъм за прилагане на системата от показатели за оценка на съответствието на общински инвестиционни проекти с изискванията за устойчивост (научно-приложен принос).

Пето, извеждане на пакет от предложения за усъвършенстване на инвестиционния процес на общините чрез внедряването на система от показатели за оценка на проекти за устойчиви инвестиции, въз основа на извършения сравнителен анализ на алтернативните инвестиционни решения на община Бургас и проекта за устойчива инвестиция (приложен принос).

6. Оценка на публикациите по дисертацията

Представеният списък с публикации - 2 самостоятелни научни статии, свързани с темата на дисертационния труд, е доказателство, че някои важни части от труда са станали обществено достояние и са получили научна оценка.

7. Оценка на автореферата

Разискваните в дисертационния труд основни аспекти намират място в представения автореферат. Неговото съдържание кореспондира с основния труд, като представя в синтезиран вид изследвания проблем. Авторефератът е съставен от пет части, които включват обща характеристика, структура, кратко съдържание, справка за приносите и списък на публикации по дисертационния труд.

8. Критични бележки, препоръки и въпроси

1. Изхождайки от становището, че няма съвършен научен труд, считам, че докторантката би могла да „засили” критичния си поглед върху анализа на представените теоретични постановки по изследваните в глава първа на дисертационния труд въпроси.
2. Би било добре да се направи по-задълбочена обосновка на избраната система от показатели за оценка на съответствието на общинските инвестиционни проекти в инфраструктурни обекти с критериите за устойчивост.
3. Стойността на дисертационния труд би се повишила, ако апробирането обхваща повече общински инвестиционни проекти в инфраструктурни обекти, с цел осигуряване на по-добра представителност на резултатите.
4. Препоръчвам авторката да публикува още статии в реферирани научни издания по изследваната в дисертацията проблематика, с цел по-широко популяризиране сред научната общност на резултатите от научния труд.

Интересната проблематика, разисквана в дисертационния труд, поражда редица *въпроси*. Бих желала докторантката да отговори на следните:

1. Предлаганата от докторантката система от показатели за оценка на съответствието на инвестиционните проекти на изискванията за устойчивост е апробирана по отношение на проект на публичен инвеститор – община Бургас. Подходяща ли е тази система за оценка на проекти на частни инвеститори и при такъв случай необходима ли е промяна в нея и в каква насока?
2. Как (показатели, методи) може да се оцени равнището на развитие на социалната инфраструктура, по-конкретно на културната такава, като неин елемент, на териториално равнище?

9. Заключение

Дисертационният труд се характеризира с оригиналност на изследването, което е засегнало важни проблеми на изследването на

проектите за устойчиви инвестиции в общински инфраструктурни обекти у нас. Той представлява определен принос както към теорията, така и към практиката и отговаря на необходимите изисквания за разработване и написване, съгласно ЗРАСРБ и Правилника за неговото прилагане. Това ми дава основание да предложа на почитаемото Научно жури да вземе **положително решение** за присъждане на образователната и научна степен **“доктор”** по професионално направление 3.8. Икономика, научна специалност “Икономика и управление (недвижима собственост) на докторант **Весела Петрова Илиева**, за което аз ще гласувам с **“Да”**.

25.11.2020 г.

Рецензент: .....

/проф. д-р М. Божинова/